

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Cizí jazyky interaktivně v podmínkách Společného evropského referenčního rámce pro jazyky

Metodická příručka

**pro tvůrce interaktivních výukových materiálů
německého jazyka**

Regionální skupina SEVER

Kolektiv autorů:

**Mgr. Jana Konířová, Zuzana Tůmová
Mgr. Vít Rakušan**

Masarykova obchodní akademie, Jičín, červen 2010

Obsah

1	O projektu.....	4
1.1	Seznam škol zapojených do projektu	4
2	Společný evropský referenční rámec pro jazyky	5
2.1	Cíle, úkoly a funkce SERRJ	5
2.2	Společné referenční úrovně ovládnání jazyka	6
2.2.1	Společné referenční úrovně – globálně pojatá stupnice	6
2.2.2	Společné referenční úrovně – lexikální kompetence.....	7
2.2.3	Společné referenční úrovně – gramatická kompetence.....	8
2.2.4	Společné referenční úrovně – fonologická kompetence.....	8
2.2.5	Společné referenční úrovně – ortografická kompetence	9
2.3	Využití SERRJ pro tvorbu VM	9
3	Interaktivní tabule ve výuce německého jazyka.....	10
4	Klíčové zásady tvorby výukových materiálů	11
4.1	Přehlednost	11
4.2	Názornost.....	11
4.3	Využití interaktivních prvků.....	11
4.4	Optimální rozsah.....	11
4.5	Volba tématu.....	12
4.6	Shrnutí klíčových zásad	12
5	Forma prezentace – grafická podoba.....	13
5.1	Pravidla prezentace	13
5.2	Užití barev v prezentaci	13
5.2.1	Základní vlastnosti barev	14
5.2.2	Modely a druhy barev	14
5.2.3	Analogické (podobné) barvy	15
5.2.4	Prezentace a vady zraku	16
5.2.5	Barevný kontrast	17
5.3	Užití písma v prezentaci	17
5.4	Shrnující a doplňující informace	18
6	Obsah prezentace.....	19
6.1	Zásady.....	19
6.1.1	Obsah titulního snímku projektu	19
6.1.2	Obsah titulního snímku prezentace	19
6.1.3	Další zásady.....	20
6.1.4	Kontrola obsahu prezentace	20
6.2	Pravidla užití tabulek a grafů.....	21
7	Ochrana autorských práv	21
7.1	Autorský zákon č. 121/2000 Sb.....	21
7.1.1	§ 3 Výjimky z ochrany podle práva autorského ve veřejném zájmu	21
7.1.2	§ 12 Právo dílo užít	22
7.1.3	§ 29 Výjimky a omezení	23
7.1.4	§ 30 Volná užití	23
7.1.5	§ 31 Citace.....	24
7.1.6	§ 59 Kolektivní dílo.....	24
7.2	Výtah z autorského zákona, základní pojmy	24
7.2.1	Předmět ochrany	24
7.2.2	Co není předmětem ochrany.....	25

7.2.3	Užití díla	25
7.2.4	Bezúplatná zákonná licence	25
7.2.5	Zákonem předepsaná forma pro citaci	26
7.3	Praktická doporučení pro tvorbu VM	26
7.3.1	Systematické vytváření a sběr vlastní zásoby materiálů	26
7.4	Konkrétní zdroje, podmínky použití	27
7.4.1	Knihovny ACTIVstudio	27
7.4.2	Resources Packs	27
7.4.3	Vlastní a vyměněné materiály	28
7.4.4	Hypertextové odkazy	28
7.4.5	Otevřené galerie	28
7.5	Shrnutí problematiky ochrany autorských práv	29
7.5.1	Postupy povolené v rámci projektu	29
7.5.2	Ukázka citace	30
8	Metodická a didaktická doporučení	30
8.1	Jazyková a obsahová stránka VM	30
8.2	Formální a technická stránka VM	31
9	Kritéria hodnocení VM	32
9.1	Formální stránka	32
9.2	Technická stránka	32
9.3	Zapojení interaktivních prvků	32
9.4	Didaktická, obsahová a jazyková stránka dle SERRJ	32
9.5	Dodržení autorského zákona	33
10	Použitá literatura a materiály	33

1 O projektu

Hlavním cílem projektu je zkvalitňování podmínek pro posílení vzdělanostního potenciálu s přímou vazbou na Společný evropský referenční rámec pro jazyky (dále jen SERRJ) při výuce jazyků primárně u škol zapojených do projektu, sekundárně pak u všech škol pracujících následně s vytvořenou databází výukových jazykových hodin.

Projekt obsahuje několik aktivit, které jednak zabezpečí technické zázemí pro interaktivní výuku, jednak vytvoří metodické a obsahové zázemí (vzorové vyučovací hodiny) pro jednotlivé jazyky, jednak vytvoří partnerský systém spolupráce škol pro sdílení a další tvorbu nových učebních materiálů. Do realizace projektu je zapojeno celkem 27 škol z pěti krajů. Na tvorbě výukových materiálů se podílí celkem 106 pedagogů, kteří vytvoří 3180 výukových hodin pro interaktivní výuku ve všech jazycích, které se na zúčastněných školách vyučují. Hlavními cílovými skupinami jsou pracovníci a studenti škol.

Projekt probíhá od března 2010 do února 2013.

1.1 Seznam škol zapojených do projektu

Žadatelská škola

Masarykova obchodní akademie, Jičín, 17. listopadu 220, 506 11 Jičín

Partnerské školy

Česko-anglické gymnázium, vyšší odborná škola a střední odborná škola podnikatelská, s.r.o.
Hradec Králové, Hradecká 1151, 500 03 Hradec Králové

Gymnázium a Střední odborná škola, Hořice, Husova 1414, 508 01 Hořice

Gymnázium a Střední odborná škola pedagogická, Nová Paka, Kumburská 740, 509 01
Nová Paka

Gymnázium, Broumov, Hradební 218, 550 01 Broumov

Gymnázium, Jevíčko, A. K. Vitáka 452, 569 43 Jevíčko

Gymnázium Jiřího Ortena, Jaselská 932, 284 01 Kutná Hora

Gymnázium, Zábřeh, náměstí Osvobození 20, 789 01 Zábřeh na Moravě

Gymnázium, Přelouč, Obránců Míru 1025, 535 01 Přelouč

Lepařovo gymnázium, Jičín, Jiráskova 30, 506 01 Jičín

Obchodní akademie a Hotelová škola Havlíčkův Brod, Bratříků 851, 580 02 Havlíčkův Brod

Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Jihlava, náměstí Svobody 1, 586 01 Jihlava

Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Pardubice,
Štefánikova 325, 530 43 Pardubice

Obchodní akademie a Vyšší odborná škola ekonomická, Svitavy, T. G. Masaryka 47, 568 02
Svitavy

Obchodní akademie, Hořice, Šalounova 919, 508 01 Hořice

Obchodní akademie Chrudim, Tyršovo náměstí 250, 537 01 Chrudim

Obchodní akademie, Náchod, Denisovo nábřeží 673, 547 21 Náchod

Obchodní akademie T. G. Masaryka, Kostelec nad Orlicí, Komenského 522, 517 41 Kostelec
nad Orlicí

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Trutnov, Volanovská 243, 541 01 Trutnov

Střední odborná škola podnikatelská Trutnov, s.r.o., Polská 357, 541 01 Trutnov

Střední průmyslová škola elektrotechnická a Vyšší odborná škola Pardubice, Karla IV. 13,
531 69 Pardubice

Střední průmyslová škola Jihlava, Třída Legionářů 1572, 586 00 Jihlava

Střední průmyslová škola stavební akademika Stanislava Bechyně, Havlíčkův Brod, Jihlavská
628, 580 01 Havlíčkův Brod

Střední škola ekonomiky, obchodu a služeb SČMSD Benešov, s.r.o, Husova 742, 256 60
Benešov

Střední škola obchodní a služeb SČMSD, Žďár nad Sázavou, s.r.o., Komenského 972, 591 01
Žďár nad Sázavou

Střední škola cestovního ruchu Choceň, náměstí Tyršovo 220, 565 36 Choceň

Střední škola stavební Jihlava, Žižkova 1939, 586 01 Jihlava

2 Společný evropský referenční rámec pro jazyky

2.1 Cíle, úkoly a funkce SERRJ

Publikace s názvem Společný evropský referenční rámec pro jazyky¹ byla vytvořena Radou Evropy a má poskytnout společný referenční materiál pro všechny, kteří se v různých oborech a v různých rolích setkávají s jazykovou výukou. Ti všichni potřebují „hovořit“ společnou řečí a používat terminologii, která jim bude společná, které budou všichni stejně rozumět, kterou budou všichni stejně interpretovat a která bude pracovat se stejnými kategoriemi pro popis úrovně ovládnutí jazyka. Cílem tohoto dokumentu je popis jazyka z různých pohledů a v různých kontextech tak, aby byl srovnatelný a transparentní, neboť vychází ze stejných

---

¹ <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

principů a užívá shodných popisných nástrojů. Zároveň umožňuje stejně interpretovat výsledky jazykového vzdělávání.

Vzhledem k tomu, že všichni tvůrci předváděcích sešitů pro interaktivní tabuli v rámci projektu budou koncipovat své výukové materiály (VM) v souladu s úrovněmi stanovenými podle SERRJ (A1 – B2), uvádíme v této kapitole vymezení a stručný přehled deskriptorů (popisných kategorií) v oblasti mluveného i psaného jazyka podle jednotlivých úrovní. V deskriptorech jsou popsány oblasti, situace a účely, kdy může být jazyk používán, a úkoly a činnosti, které jsou prostřednictvím jazyka vykonávány pro danou úroveň. Cílem je zajištění jednotné jazykové úrovně každého jednotlivého VM.

2.2 Společné referenční úrovně ovládnutí jazyka

SERRJ definuje celkem 6 úrovní ovládnutí jazyka. Pro naši potřebu tvorby VM pro všechny typy středních škol uvádíme vymezení pouze 4 z nich (A1, A2, B1, B2), přičemž úroveň A1 lze využít pouze okrajově. Pro přehlednost a snadnou orientaci uvádíme přehled deskriptorů v tabulkách. Nejprve uvádíme obecný popis referenčních úrovní z pohledu všeobecných znalostí jazyka (viz Tabulka1), následně se soustředíme na jednotlivé jazykové kompetence: lingvistickou, gramatickou, fonologickou a ortografickou (viz Tabulky 1 – 5).

2.2.1 Společné referenční úrovně – globálně pojatá stupnice

Tabulka 1 *Rozsah všeobecných znalostí jazyka*

B2	Dokáže porozumět hlavním myšlenkám složitých textů týkajících se jak konkrétních, tak abstraktních témat včetně odborně zaměřených diskusí ve svém oboru. Umí se jasně vyjadřovat, aniž by bylo znát, že by musel(a) jazykově redukovat to, co chce vyjádřit. Má dostačující vyjadřovací prostředky k tomu, aby byl schopen/byla schopna podat jasný popis, vyjadřovat své názory, rozvinout argumentaci bez většího zřejmého hledání slov, a umí k tomuto účelu používat některé druhy podřadných souvětí. Umí napsat srozumitelné podrobné texty na širokou škálu témat a vysvětlit své názorové stanovisko týkající se aktuálního problému s uvedením výhod a nevýhod různých možností.
B1	Má dostačující vyjadřovací prostředky k tomu, aby se domluvil(a) a aby se vyjadřoval(a) pomocí své slovní zásoby jen s určitou mírou zaváhání a opisných jazykových prostředků v rámci tematických okruhů, jako jsou rodina, koníčky a zájmy, práce, cestování a aktuální události, ale omezená slovní zásoba způsobuje opakování a

	<p>občas dokonce formulační obtíže.</p> <p>Dokáže napsat jednoduchý souvislý text na témata, která dobře zná nebo která ho/ji osobně zajímají. Umí popsat své zážitky a události, sny, naděje a cíle a umí stručně vysvětlit a odůvodnit své názory a plány.</p>
A2	<p>Má základní jazykový repertoár, který mu/jí umožňuje, aby se vyjadřoval/a v rámci každodenních předvídatelných situací, ačkoliv bude muset ve většině případů zjednodušit obsah sdělení a hledat slova.</p> <p>Ovládá užívání krátkých každodenních výrazů, pomocí nichž vyjadřuje jednoduché potřeby konkrétní povahy: osobní data, denní režim, informace o rodině, nakupování, místopisu a zaměstnání (škole), vyjádření potřeby a požadavku, požádání o informace. Umí používat základní typy vět a komunikovat o sobě a jiných lidech, o tom, co dělají, o místech, o vlastnictví atd. pomocí pamětně osvojených frází, skupin několika slov a formulací.</p>
A1	<p>Má pouze základní rozsah jednoduchých výrazů týkajících se osobních dat a potřeb konkrétní povahy. Rozumí známým každodenním výrazům a zcela základním frázím, jejichž cílem je vyhovět konkrétním potřebám, a umí tyto výrazy a fráze používat. Umí představit sebe a ostatní a klást jednoduché otázky týkající se informací osobního rázu, např. o místě, kde žije, o lidech, které zná, a věcech, které vlastní, a na podobné otázky odpovídat.</p>

2.2.2 Společné referenční úrovně – lexikální kompetence

Tabulka 2 *Ovládání a rozsah slovní zásoby*

B2	<p>Přesnost jeho/její slovní zásoby je všeobecně vysoká, ačkoliv v malé míře dochází k záměnám a nesprávnému výběru slov, které však nezpůsobují problémy v komunikaci. Má dobrý rozsah slovní zásoby, která se vztahuje k oboru jeho/jejího zájmu a nejobecnějším tématům. Umí pozměňovat formulace, aby se vyhnul(a) častým opakováním, ale nedostatky ve slovní zásobě mohou způsobit zaváhání či používání opisných prostředků.</p>
B1	<p>Prokazuje dobré ovládání základní slovní zásoby, ale přesto se objevují závažné chyby, když má vyjadřovat složitější myšlenky nebo má hovořit o neznámých tématech a</p>

	situacích. Má dostačující slovní zásobu k tomu, aby se vyjadřoval(a), do určité míry i s pomocí opisných prostředků, v rámci témat týkajících se každodenního života, jako jsou rodina, koníčky a zájmy, práce, cestování a aktuální události.
A2	Ovládá omezený repertoár slovní zásoby, která se vztahuje ke konkrétním každodenním potřebám. Má dostačující slovní zásobu k tomu, aby fungoval(a) v běžném denním styku v rámci známých situací a témat. Vyjadřuje základní komunikativní potřeby.
A1	Má základní repertoár slovní zásoby zahrnující izolované lexikální jednotky a fráze, které se vztahují ke konkrétním situacím.

2.2.3 Společné referenční úrovně – gramatická kompetence

Tabulka 3 *Gramatická správnost (morfologie, syntax)*

B2	Ovládá dobře gramatiku: jen občas se dopouští malých nebo nesystematických chyb a mohou se objevit menší nedostatky ve větné stavbě, ale nejsou časté a mohou být zpětně opraveny. Nedopouští se chyb, které by mohly způsobit nedorozumění.
B1	Komunikuje přiměřeně správně ve známých kontextech; všeobecně ovládá gramatiku dobře, ačkoliv vliv mateřského jazyka je postřehnutelný. Chyby se objevují, ale je jasné, co chce vyjádřit. Přiměřeně správně používá repertoár běžných gramatických prostředků a vzorců v rámci snadno předvídatelných situací.
A2	Používá správně některé jednoduché struktury, ale přitom se systematicky dopouští elementárních chyb – např. má sklon k zaměňování časů, zapomíná na gramatickou shodu. Nicméně je stále jasné, co se pokouší vyjádřit.
A1	Ovládá jen v omezené míře několik základních gramatických struktur a typů vět, které jsou součástí osvojeného repertoáru.

2.2.4 Společné referenční úrovně – fonologická kompetence

Tabulka 4 *Ovládání zvukové stránky jazyka*

B2	Osvožil(a) si jasnou, přirozenou výslovnost a intonaci.
B1	Výslovnost je z hlediska artikulace jasná, i když je občas zřejmý cizí přízvuk a občas se objevují chyby ve výslovnosti.

A2	Výslovnost je celkově dostatečně jasná natolik, aby byla srozumitelná, navzdory zcela zřejmému cizímu přízvuku, ale účastníci promluvy budou občas potřebovat, aby bylo zopakováno, co již bylo řečeno.
A1	Výslovnost velmi omezeného repertoáru osvojených slov a frází může být srozumitelná pro rodilé mluvčí, pokud vyvinou určité úsilí a pokud jsou zvyklí na styk s danou jazykovou skupinou.

2.2.5 Společné referenční úrovně – ortografická kompetence

Tabulka 5 *Ovládání ortografie*

B2	Dokáže vytvořit jasně srozumitelný souvislý písemný text, který odpovídá pravidlům týkajícím se úpravy textu a výstavby odstavců. Pravopis a interpunkce jsou poměrně přesné, ale mohou nést stopy vlivu mateřského jazyka.
B1	Dokáže vytvořit souvislý text, který je celkem srozumitelný ve všech částech. Pravopis, interpunkce a úprava textu jsou natolik přesné, že ve většině případů je možné text sledovat.
A2	Dokáže opisovat krátké věty, které se týkají každodenního života – např. orientační pokyny, jak se někam dostat. Umí poměrně přesně foneticky napsat krátká slova, která jsou součástí jeho/její slovní zásoby (ale přitom nutně zcela neovládá jejich správný pravopis)
A1	Dokáže opisovat známá slova a krátké fráze, např. jednoduché pokyny nebo instrukce, názvy každodenních předmětů, názvy obchodů a ustálená spojení, která jsou běžně používána. Dokáže hláskovat svou adresu, národnost a ostatní osobní data.

2.3 Využití SERRJ pro tvorbu VM

Každá úroveň SERRJ by měla být chápána tak, že v sobě zahrnuje úrovně, které jsou na stupnici pod ní. To znamená, že žáci na úrovni B1 by měli být schopni udělat vše, co je uvedeno ve VM přiřazeném k úrovni A2, a jejich výkon by měl být lepší než ten, který je popsán v A2. Ne každý prvek či aspekt deskriptoru se explicitně opakuje na následující úrovni. To znamená, že položky na každé úrovni slouží selektivně k popisu toho, co je na této úrovni chápáno jako zvlášť důležité či nové. Zároveň však platí, že jednotlivé úrovně by měly být jasně odlišitelné.

Při tvorbě VM dané jazykové úrovni je třeba, aby všechny jazykové prostředky (gramatika, slovní zásoba, pravopis, výslovnost) byly v souladu a odpovídaly právě jedné zvolené referenční úrovni. Tu je nutno zachovat i při přípravě případného pracovního listu pro žáky a dále při zadávání následné studentské práce, která bude ověřovat výstupy z činností VM.

3 Interaktivní tabule ve výuce německého jazyka

Zapojení interaktivní tabule do výuky německého jazyka sleduje následující hlavní cíle:

- zábavnější výuku a méně stereotypní formu
- zvýšení motivace studentů k učení
- zapojení do procesu učení žáka, který již není pasivním posluchačem

Součástí běžné výuky při zapojení interaktivní tabule jsou audio i video nahrávky, materiály doplňující a upřesňující dané téma, webové odkazy. Zde všude žáci získávají rozšiřující nebo konkretizují informace v rámci probírané látky. Zároveň jsou podporovány a prohlubovány mezipředmětové vztahy. Žák je veden k tomu, aby si uvědomil, že jednotlivé poznatky je nutné kombinovat, doplňovat a propojovat, nikoli oddělovat.

Další předností zapojení interaktivní tabule do výuky německého jazyka je názornost a utváření systému.

Interaktivní tabuli je možné využívat v kterékoli části vyučovací hodiny – záleží jen na tom, jaký cíl učitel/ka sleduje:

- úvodní motivace
- prezentace
- opakování
- procvičování
- testování

Interaktivní výuka představuje pro žáky atraktivnější způsob studia, snazší přístup k výukovým materiálům, do kterých mohou psát, měnit je, mohou sami pohybovat něčím nebo sledovat průběh něčeho. Jsou tak v maximální možné míře propojeny důležité činnosti, vedoucí k osvojení poznatků a dovedností (slyším – vidím – čtu - sám konám).

Vzhledem k velké míře interaktivity, názornosti a respektování individuálního tempa je výuka německého jazyka pomocí interaktivní tabule obzvláště vhodná pro žáky se speciálními výukovými potřebami.

Pro vyučující je tento odlišný způsob výuky zpočátku náročnější co se týče času na přípravu vyučovací hodiny, samotná práce v hodině je ale snazší, a to i tím, že vše je na jednom místě – od textu až po multimédia.

4 Klíčové zásady tvorby výukových materiálů

4.1 Přehlednost

Základní vlastností každého kvalitně zpracovaného didaktického materiálu je přehlednost – to samozřejmě platí i pro práci s interaktivní tabulí. Při tvorbě našich výukových materiálů je hlavním kritériem čitelnost textu, a to i ze zadních lavic. Tu docílíme výběrem vhodného písma bez patek (např. Arial) a nepoužíváním stínování. Rovněž musí tvůrce zvolit odpovídající velikost písma, minimálně pak 26. Pozornost žáka mohou rozptylovat i nevhodně vybraná barva pozadí (doporučují se tlumené barvy) nebo obrázek odvádějící svou kvalitou či obsahem pozornost od samotného tématu. V rámci tematického celku je vhodné používat jednotný a snadno identifikovatelný styl příprav. To vede ve svém důsledku ke zrychlení tvorby jednotlivých výukových materiálů.

4.2 Názornost

Názornost je vůbec největší předností interaktivní tabule. Tento multimediální pomocník nám umožňuje zakomponovat do našich příprav obrazový materiál, videosekvence, grafy, externí odkazy, flashové animace apod. Je nesporné, že dodržení zásad přehlednosti a názornosti vede k zefektivnění procesu učení. V případě používání jakýchkoliv externích zdrojů je však nutné bezpodmínečně respektovat tzv. autorský zákon (č. 121/2000 Sb.).

4.3 Využití interaktivních prvků

Interaktivní tabule však nenabízí jen přehledné zpracování probírané látky, ale především pak možnost aktivního zapojení žáků do výuky. Koneckonců slovo „aktivita“ je přítomno v samotném názvu této technické vymoženosti. Naše přípravy nesmí být pouhou prezentací učiva, nýbrž komplexem zahrnujícím výkladovou část, interaktivní cvičení, opakování a shrnutí látky, případně pak další doprovodné celky (obrazové přílohy, videa, ...). Součástí přípravy mohou být i pracovní listy.

4.4 Optimální rozsah

Interaktivní tabule není jen efektním doplňkem do třídy, nýbrž pomůckou napomáhající skutečnému osvojení učiva. Aby tuto svou funkci mohla plnit, je nutné dodržet kromě všech

výše zmíněných zásad i přiměřený rozsah jednotlivých výukových materiálů. Praxe ukazuje, že efektivnější než mnohostránkové výukové materiály s přešlými odkazy a doprovodných materiálů jsou prezentace kratší, přehledné, názorné, vhodně interaktivní. Ideální délka výukového materiálu je 6 – 10 stran. Větší tématické celky je žádoucí rozčlenit do několika prezentací. Výhodou kratších celků oceníme ve chvíli, kdy ve výuce zjistíme konkrétní nedostatky ve vědomostech žáků a jednoduše najdeme požadovanou stránku sešitu. Navíc je možné jednotlivé kratší výukové materiály vzájemně provázat.

4.5 Volba tématu

Učitel se musí velmi zamýšlet nad výběrem tématu, které se žákům pokusí předat za pomoci interaktivní tabule. Je dobré si uvědomit, že ne každé učivo je pro daný účel vhodné. Používání tabule při každé či při celé vyučovací hodině rovněž nemusí být produktivní. Obecně jsou pro interaktivní tabule doporučovány takové tematické okruhy, kde je žádoucí poskytnout žákům prostor k řešení problému, rychlé reakci, okamžité zpětné vazbě. Připravované prezentace musí mít rovněž jasně daný účel svého vzniku, tvůrce si musí jednoznačně definovat, zda vytváří komplexní celek zahrnující výkladovou část, cvičení i opakování učiva, nebo pouze výukový materiál zaměřený na jednu ze jmenovaných částí. Znovu je však nutné zdůraznit, že kterýkoliv z těchto celků musí být pojat interaktivně.

4.6 Shrnutí klíčových zásad

- jednotná grafická podoba (pozadí, typ písma, funkční tlačítka)
- rozsah – 6 – 10 stran
- jednotný titulní list (název a číslo projektu, žadatel, loga, název OP, jméno autora a škola...)
- obecné metodické pokyny (obsah a témata výuky, hodinová dotace, forma, cíle hodiny, cílová skupina žáků/studentů, použité nástroje, další použité pomůcky, externí odkazy)
- metodické poznámky v rámci jednotlivých stran prezentace
- velikost písma – doporučená velikost písma (26 – 36 bodů)
- přehlednost – méně znamená více
- dodržení autorského zákona
- prameny a literatura

5 Forma prezentace – grafická podoba

5.1 Pravidla prezentace

Správně vytvořená prezentace je přehledná, názorná, působí klidně a nevtíravě. Zvolené barevné kombinace pozadí a textu ladí, text je čitelný, neunavuje zrak. Prezentace obsahuje pro žáky i učitele přehlednou, jednoduchou a hlavně funkční navigaci (tlačítka).

Doporučená pravidla pro tvorbu prezentace:

- v jednom snímku používejte nejvíce tři barvy – barvu pro pozadí, záhlaví a texty,
- nepoužívejte křiklavé barvy pozadí a písma,
- barva pozadí a barvy textu či obrázků by měly být mezi sebou být v souladu (hlavně nesmí odvádět pozornost),
- pro pozadí a text použijte kontrastní barvy,
- pro pozadí dávejte přednost studeným barvám (tlumené odstíny),
- tvoří-li pozadí prezentace nějaká fotografie, vyvarujte se textu; je-li nutné text umístit, pak pouze na jednolitých plochách (nebe, voda), písmo však musí být v dobrém kontrastu s pozadím,
- bílý text na černém pozadí se čte špatně,
- stínování písma nepřispívá k čitelnosti textu,
- důležitá je velikost písma (od 26 bodů výše), čím větší – tím lepší, text menší než nadpisy,
- sjednoťte grafickou podobu – zvolte jednotný styl příprav i v rámci tematického celku, předmětu, školy.

5.2 Užití barev v prezentaci

Zvolené barvy v prezentaci mají vliv na první dojem a přijetí prezentace cílovou skupinou. Podvědomě ovlivňují reakce cílové skupiny.

Při volbě barev pro vytvářenou prezentaci je nutno brát v úvahu:

- složení barev,
- vhodnou volbu barev a barevných odstínů,
- respektovat pravidla vhodnosti a správnost použití kombinací barev.

5.2.1 Základní vlastnosti barev

Při tvorbě grafické kompozice mají podstatný vliv na konečný barevný efekt:

- tón (označován názvem barvy),
- jas (jak moc světlá se barva jeví),
- sytost (jak moc se barva odlišuje od šedé: 0 % – odstín šedé, 100 % – čistá barva z barevného kola).

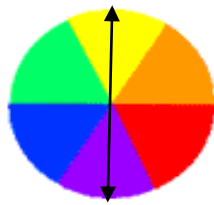
5.2.2 Modely a druhy barev

Nejpoužívanější tradiční model:

- primární barvy (malířské) – červená, modrá, žlutá (viz obr. 1), lze z nich namíchat všechny ostatní barvy,
- doplňkové barvy – zelená, oranžová, fialová – doplňkovou barvu k námi vybrané barvě najdeme tak, že se podíváme na opačnou stranu barevného kola (viz obr. 2),
- terciární (počet 12), vznikají dělením barevného kruhu (viz obr. 3).

Obr. 1 Primární barvy

Obr. 2 Doplňkové barvy

Obr. 3 Terciární barvy

5.2.3 Ukázky použití doplňkových barev při kombinaci barvy pozadí a textu

Malířské kombinace:

Obr. 4 Malířské kombinace

Doplňkové barvy:

Obr. 5 Doplňkové barvy

5.2.3 Analogické (podobné) barvy

Tři barvy, které spolu bezprostředně sousedí na barevném kruhu, se nazývají analogické barvy. Tyto barvy nejsou vzájemně kontrastní a proto se používají pro vyplnění nevýrazných ploch.

Obr. 6 Analogické barvy

Pro vytvářenou prezentaci si zvolte vhodné barevné schéma – viz příklady níže.

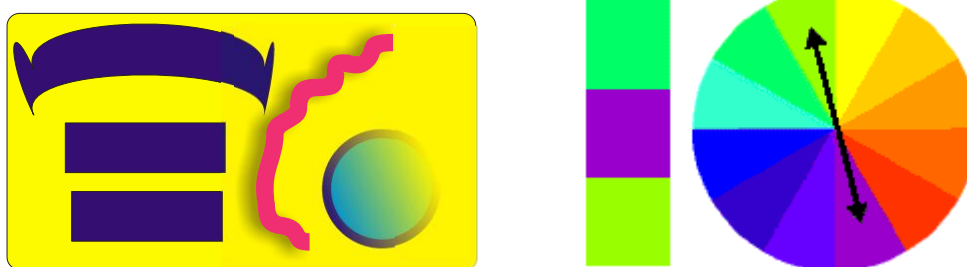

Schéma 1 Barevné schéma založené na doplňkových barvách

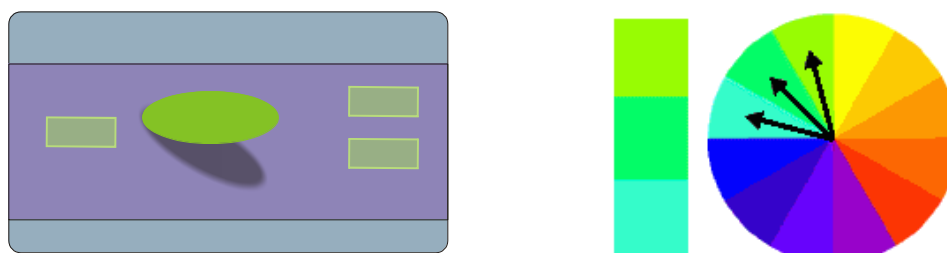

Schéma 2 Barevné schéma založené na podobných barvách

Pro volbu správného barevného schématu berte v úvahu cílovou skupinu, pro kterou prezentaci vytváříte a to z hlediska pohlaví, věku a národnostního složení (jednotlivé barvy mají v různých kulturách různé významy).

Tab. 1 Přehled barev a jejich užití (pravidla)

Barva	Asociace
červená	nebezpečí, vzrušení, dynamika upoutá v prezentaci
modrá	spíše jako doplněk, podklad neoriginální, neutrální
bílá	podklad, pozadí objektů čistota, neutrální k ostatním barvám
žlutá	velmi upoutá slunce, teplo
černá	originální neutrální- spíše jako doplněk, podklad
zelená	příroda spíše neupoutá, jako doplněk, pozadí
oranžová	teplo, zdraví velmi upoutá, dynamické prvky

Rozdělení barev:

1. teplé barvy (žlutá, červená a oranžová) – povzbuzují, psaný text působí větší,
2. studené barvy (zelená a modrá) – uklidňují a vyvolávají útlum tělesných funkcí.

5.2.4 Prezentace a vady zraku

Při tvorbě prezentace berte v úvahu i poměrně častý výskyt očních vad, např. krátkozrakost nebo barvoslepost.

Pro případ barvosleposti je nejvhodnější použít tzv. monochromatické barevné schéma (bílá, černá a jedna další barva, resp. různé odstíny zvolené další barvy, které však musí být dostatečně kontrastní). Na webové stránce <http://www.pixy.cz> je možné si zobrazit stránku

vytvořené prezentace tak, jak ji vidí barvoslepý člověk (příp. si zde můžete vybrat vhodné barevné schéma).

5.2.5 Barevný kontrast

Oko je nejcitlivější na zeleno-žlutou barvu a nejméně citlivé na barvu modrou až fialovou.

Obr. 7 Barevný kontrast

5.3 Užití písma v prezentaci

Volba písma ve vytvářené prezentaci musí podporovat základní požadavky na prezentaci, tj. požadavky kladené na názornost, přehlednost, srozumitelnost a dobrou čitelnost (včetně zadních lavic).

V souvislosti s písmem jsou zavedeny a používají se následující pojmy:

- sada (font, druh) písma,
- řez písma,
- velikost písma.

Existuje několik základních skupin fontů:

- Antikva:
  - patkové, například Times New Roman,
  - vhodné pro souvislé texty – patky vedou oči, a z tohoto důvodu ne zcela vhodné pro interaktivní prezentace.
- Grotesk
  - bezpatkové, například Arial,
  - vhodné pro samostatná slova nebo hesla, doporučuje se jako vhodný typ pro interaktivní prezentace.
- Písmo psacího stroje:
  - proporcionální písmo, například Courier,
  - vhodnější spíše pro tabulky než pro prezentace.
- Volně psaná písma:
  - zbytečně odvádějí pozornost, jsou hůře čitelná,

- často mají problémy s českými znaky,
- nejsou vhodná pro práci s prezentací.

Pro řez písma rozlišujeme:

- **tučné – bold,**
- *šikmé – kurzíva,*
- podtržené,
- **různé kombinace.**

Velikost písma se udává většinou v bodech. Optimální velikost pro prezentace je 26 – 34 b.

Závěr:

- v prezentaci nemíchejte různé druhy písma,
- používejte větší velikost písma – doporučeno od 26 bodů výše,
- pro hlavní text je vhodné zvolit písmo bez patek (např. Arial, Tahoma, Verdana),
- pro záhlaví můžete použít dekorativní písmo, když je dobře čitelné,
- kurzíva, tučné, velká písmena by měla být použita pouze pro sémanticky vybraný text,
- pozor na kombinaci řezů; příliš mnoho různých řezů a fontů na jedné stránce působí rušivě (zde platí pravidlo – čím méně, tím lépe),
- nepoužívejte podtržený text (podtržené jsou hypertextové odkazy!),
- stínování písma používáme jen tehdy, napomáhá-li stín k lepší čitelnosti kvůli pozadí,
- barva písma a barva pozadí musí být kontrastní, ale nebít do očí.

5.4 Shrnující a doplňující informace

Sjednocená grafická podoba:

- jednotlivé snímky prezentace by měly mít jednotnou grafickou podobu (jednotná barva písma pozadí a textu),
- je vhodné zvolit jednotný styl v rámci tematického celku, resp. předmětu.

Pravidla celkového složení:

- na jedné stránce by nemělo být více než sedm významných objektů, protože člověk si nemůže všimnout najednou více než sedm objektů,
- design by měl být jednoduchý, text – krátký.

Grafická informace:

- výkresy, fotografie, diagramy jsou určeny k doplnění textové informace nebo k jejímu znázornění,
- ilustrace by měly být doprovázeny vysvětlujícím textem,
- barevná grafika by neměla ostře kontrastovat s celkovým stylem snímku,
- je-li grafika použita jako pozadí, měl by text na tomto pozadí být dobře čitelný,
- kresby se nedoporučují.

Animace:

- využijte možnosti počítačové animace,
- animační efekty ožíví prezentaci, ale nesmí odvádět pozornost od obsahu informací na snímku.

Zvuk:

- zvuk by měl odrážet podstatu nebo zdůraznit téma prezentace,
- dbejte na nastavení optimální hlasitosti a na to, aby neodváděl pozornost posluchačů, příp. přehlušoval slova mluvčího.

6 Obsah prezentace

6.1 Zásady

6.1.1 Obsah titulního snímku projektu

- název projektu
- registrační číslo projektu
- žadatelská škola
- povinná loga (loga MŠMT, Operačního programu, EU, ESF a badatelské školy)

6.1.2 Obsah titulního snímku prezentace

- název výukového materiálu
- jméno autora
- partnerská škola
- ročník, pro který je příprava určena, u jazyků úroveň podle SERRJ
- použité nástroje ACTIVstudia
- typ vyučovací hodiny
- anotace

- v poznámce k tomuto snímku uvést – cíle, pomůcky, připojení na internet, specifické nástroje, softwarové vybavení, přehrávač videa, JAVA, atd.

Titulní snímek prezentace: obsah a obecně metodické pokyny (obsah a témata výuky, hodinová dotace, forma, cíle hodiny, cílová skupina žáků/studentů, u jazyků úroveň podle SERRJ, použité nástroje, další použité pomůcky, externí odkazy).

Rozsah: kratší prezentace s rozsahem jedné vyučovací jednotky (min. 6 stran bez titulních listů), tzn. jeden tematický celek rozdělit do více prezentací (nevyžadují odkazy na jiné prezentace nebo jiné interaktivní hodiny).

Obsah: přiměřený – prezentace na interaktivní tabule pouze doplňuje námi koncipovanou hodinu, je pomocníkem, je nutné aktivity střídat, nepoužívat interaktivní výuky za každou cenu - přístup k užití má být uvážlivý.

6.1.3 Další zásady

- Nezahlcovat informacemi posluchače
- Čím méně textu na slidu, tím lépe (nevkládat celé věty, odstavce!)
- Co nejmenší počet řádků (maximum sedm řádků, optimum pět – více působí zmatečně)
- U interaktivních cvičení se nesnažit v jednom cvičení vyzkoušet celou třídu.
- Dbát na názornost – osvojuje vědomostí a dovedností - „nutí“ žáky k dobrovolné pozornosti (využití audiovizuálních prvků - flashové animace, obrázky, videosekvence či různé druhy grafů).
- Externí odkazy uvést v **metodické poznámce** (umístění, délka, kdy jej použít, stručný popis). Soupis uvést na závěr prezentace, nejlépe odděleně podle kategorií – zvuky, videa, flash, webové odkazy...
- Aktivní zapojení žáků zvyšuje účinnost a efektivitu interaktivních prezentací - pestrost hodiny zvýšit častou změnou forem a metod, „rozpohybovat“ žáky, aby sami ovlivnili úroveň svých znalostí, dovedností a návyků.
- Uživatelem prezentace není pouze jen prezentátor, ale i student/žák.
- Prezentaci zpestřují přehledné grafy, tabulky, obrázky a animace

6.1.4 Kontrola obsahu prezentace

- gramatické i stylistické chyby nepůsobí profesionálně

- za řadovými číslovkami nebo zkratkami, se automaticky u většiny programů (včetně ACTIVstudia) opraví malé počáteční písmeno prvního slova na velké – což je chyba!
- sjednocený font písma, v rámci lepší čitelnosti pokud možno bez patek (nepoužívat více než dva fonty)
- pozor na cizí jazykové fonty – nemusí obsahovat znaky s diakritikou
- použité obrázky by měly být ostré (v dostatečném rozlišení)
- tabulky se hodí přehledné, nijak obsáhlé.

6.2 Pravidla užití tabulek a grafů

- čitelnost – v jednoduchosti je síla
- sjednocený font písma
- čím kratší čísla, tím lepší –neuvádějte celá čísla (**125000000000**), ale raději uveďte **125 mld.**
- vyvarovat se desetinných míst
- graficky oddělit hlavičku tabulky od zbytku
- uvádějte jednotky
- graf má minimálně dvě osy a každá by měla být řádně popsána
- rozpětí grafu by mělo odpovídat zobrazovaným datům – tj. mám-li maximální hodnotu např. 12, hodí se nastavit maximum osy na nejbližší kulaté číslo – tedy 15
- máme-li hodně kategorií (většinou na ose x) – například týdny v roce – není nutné, aby osa x obsahovala popisek ke každému týdnu, stačí každý druhý týden, nebo klidně i každý pátý.

Závěr: ve všech případech myslet na čitelnost – čím jednodušší pojetí grafu nebo tabulky, tím příjemnější prezentace

7 Ochrana autorských práv

7.1 Autorský zákon č. 121/2000 Sb.

7.1.1 § 3 Výjimky z ochrany podle práva autorského ve veřejném zájmu

Ochrana podle práva autorského se nevztahuje na

a) úřední dílo, jímž je právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jiná přípravná úřední dokumentace, včetně úředního překladu takového díla, sněmovní a senátní

publikace, pamětní knihy obecní (obecní kroniky), státní symbol a symbol jednotky územní samosprávy a jiná taková díla, u nichž je veřejný zájem na vyloučení z ochrany,

b) výtvořky tradiční lidové kultury, není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo o dílo pseudonymní (§ 7); užít takové dílo lze jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu.

7.1.2 § 12 Právo dílo užít

(1) Autor má právo své dílo užít v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky a udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva; jiná osoba může dílo užít bez udělení takového oprávnění pouze v případech stanovených tímto zákonem.

(2) Poskytnutím oprávnění podle odstavce 1 právo autorovi nezaniká; autorovi vzniká pouze povinnost strpět zásah do práva dílo užít jinou osobou v rozsahu vyplývajícím ze smlouvy.

(3) Autor má právo požadovat na vlastníku věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, aby mu ji zpřístupnil, pokud je toho třeba k výkonu práv autorských podle tohoto zákona. Toto právo nelze uplatnit v rozporu s oprávněnými zájmy vlastníka; vlastník není povinen autorovi takovou věc vydat, je však povinen na žádost a náklady autora zhotovit fotografii nebo jinou rozmnoženinu díla a odevzdat ji autorovi.

(4) Právem dílo užít je

a) právo na rozmnožování díla (§ 13),

b) právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 14),

c) právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 15),

d) právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 16),

e) právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 17),

f) právo na sdělování díla veřejnosti (§ 18), zejména

1. právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla (§ 19 a 20),

2. právo na vysílání díla rozhlasem či televizí (§ 21),

3. právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 22),

4. právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 23).

(5) Způsoby užití díla vyplývající z odstavce 4 se pro účely tohoto zákona vymezují v ustanoveních § 13 až 23. Dílo lze užit i jiným způsobem než způsoby uvedenými v odstavci 4.

7.1.3 § 29 Výjimky a omezení

(1) Výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

(2) Volná užití a zákonné licence, s výjimkou licence úřední a zpravodajské (§ 34), licence pro školní dílo (§ 35 odst. 3), licence pro dočasné rozmnoženiny (§ 38a), licence pro fotografickou podobiznu (§ 38b) a licence pro nepodstatné vedlejší užití díla (§ 38c), se vztahují pouze na dílo zveřejněné.

7.1.4 § 30 Volná užití

(1) Za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.

(3) Nestanoví-li tento zákon dále jinak, užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu; stejně je užitím podle tohoto zákona zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby (§ 30a) a pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu (§ 20) i pro osobní potřebu fyzické osoby.

(4) Rozmnoženina nebo napodobenina díla výtvarného zhotovená pro osobní potřebu fyzické osoby podle odstavce 1 musí být jako taková vždy zřetelně označena.

(5) Rozmnoženina nebo napodobenina díla výtvarného zhotovená pro osobní potřebu fyzické osoby podle odstavce 1 nesmí být použita k jinému než tam uvedenému účelu.

(6) Ustanovení § 25, 43 a 44 nejsou odstavcem 1 dotčena.

7.1.5 § 31 Citace

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

- a) užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,
- b) užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem,
- c) užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu;

vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

(2) Do práva autorského nezasahuje ani ten, kdo výňatky z díla nebo drobná celá díla citovaná podle odstavce 1 písm. a) nebo b) dále užije; ustanovení odstavce 1 části věty za středníkem platí obdobně.

7.1.6 § 59 Kolektivní dílo

(1) Kolektivním dílem je dílo, na jehož tvorbě se podílí více autorů, které je vytvářeno z podnětu a pod vedením fyzické nebo právnické osoby a uváděno na veřejnost pod jejím jménem, přičemž příspěvky zahrnuté do takového díla nejsou schopny samostatného užití.

(2) Kolektivní díla se považují za zaměstnanecká díla podle § 58 i tehdy, byla-li vytvořena na objednávku; objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele. Ustanovení § 61 se na tato díla nevztahuje.

(3) Dílo audiovizuální a díla audiovizuálně užitá nejsou dílem kolektivním.

7.2 Výtah z autorského zákona, základní pojmy

7.2.1 Předmět ochrany

Autorskými díly jsou např. díla slovesná, divadelní, výtvarná, kartografická, hudební, audiovizuální, díla architektonická, díla užitého umění. Výčet druhů děl, jak jej uvádí AZ, je jen příkladný, autorským dílem může být i jakýkoli jiný druh díla, bude-li splňovat pojmové znaky autorského díla, i když ho autorský zákon výslovně neuvádí. Možnost zejména vzniku nových druhů děl lze očekávat s dalším rozvojem techniky. Autorský zákon výslovně definuje

pouze ta díla, která mají zvláštní právní režim, jako jsou např. databáze či audiovizuální dílo, v ostatních případech jednotlivé druhy děl nevymezuje.

Příklad: Autorským dílem bývá např. učebnicový odborný výklad, ilustrace, hudební dílo s textem nebo bez textu, počítačový program, film, mapa, divadelní hra, dílo architektonické, obrazové logo, www (webová) stránka, fotografie.

7.2.2 Co není předmětem ochrany

Jde o díla úřední [srov. § 3 písm. a)], výtvary tradiční lidové kultury za zákonem stanovených podmínek [srov. § 3 písm. b)], politický projev a řeč přednesenou při úředním jednání za zákonem stanovených podmínek [srov. § 3 písm. c)].

Příklad: Dílem úředním jsou např. právní předpisy, státní hymna, státní znak, městský znak; výtvary tradiční lidové kultury jsou tzv. díla folklorní. Politickým projevem je pak např. novoroční projev prezidenta, řeči přednesenou při úředním jednání je např. obžaloba přednesená státním zástupcem.

7.2.3 Užití díla

Jedná se zejména o rozmnožování, rozšiřování, pronájem, půjčování, vystavování a sdělování veřejnosti.

Příklad: V případě zpřístupňování autorských děl prostřednictvím internetu jsou autorská díla chráněna stejným způsobem a ve stejném rozsahu jako v případě klasických způsobů. To, že je jakékoli autorské dílo k dispozici na internetu, v žádném případě neznamena, že je bez dalšího poskytnuto veřejnosti k volnému použití – internet ani jiná počítačová síť nemá z hlediska autorského zákona jakýkoli vliv ani na vznik, ani na rozsah či obsah autorskoprávní ochrany autorských děl, neboť jsou pouze technickým prostředkem sloužícím k využití autorských děl

7.2.4 Bezúplatná zákonná licence

Z bezúplatných zákonných licencí je třeba podrobněji zmínit zejména citace upravené v § 31, podle kterého do práva autorského nezasahuje ten, kdo:

- a) cituje ve svém díle v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů,
- b) zařadí do svého samostatného díla vědeckého, kritického, odborného nebo do díla určeného k vyučovací účelům, pro objasnění jeho obsahu, drobná celá zveřejněná díla,

c) užije zveřejněné dílo v přednášce výlučně k účelům vědeckým nebo vyučovacím či k jiným vzdělávacím účelům; vždy je však nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen. (Nestačí tedy pouhé uvedení pramenu v seznamu literatury).

AZ ve svém § 29 odst. 2 stanoví, že v rozsahu odůvodněném účelem oprávněného zhotovení rozmnoženiny podle ustanovení § 31 písm. a) a b) může být takto zhotovená rozmnoženina také nevydělečně rozšiřována bez zvláštního souhlasu autora díla, z něhož je citováno, což odpovídá úpravě tzv. Informační směrnice, která připouští možnost citací coby zákonných licencí pouze pro účely kritiky, recenzí a dále k vyučovacím a vědeckým účelům, to však pouze pro nekomerční užití. S ohledem na účel citací lze mít za to, že nekomerční či nevydělečnou povahu je třeba vztahovat k užití citace, nikoli díla, do kterého je citováno.

7.2.5 Zákonem předepsaná forma pro citaci

Zákon žádnou specifickou formu citace nepředepisuje. Uvádí pouze, že je potřebné uvádět název díla, pramen a autora, jsou-li tyto údaje k dispozici. Doporučujeme proto tyto údaje uvádět způsobem obvyklým v daném oboru, pokud neexistuje žádná zvyklost, stačí tyto údaje uvést na viditelném místě.

Majetková autorská práva trvají ve většině států světa (včetně Evropské unie a USA) obecně po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti. Potom jde o díla volná a mohou být bez dalšího svolení a bezúplatně užita.

7.3 Praktická doporučení pro tvorbu VM

7.3.1 Systematické vytváření a sběr vlastní zásoby materiálů

- Vyměňovat, získávat takovéto materiály z dalších škol a od dalších kolegů, např. škol, které vytvořily takovéto materiály v rámci projektů a grantů. (V podmínkách grantů je bezplatné šíření vzniklých materiálů)
- Stáhnout obrázky a hotové prezentace a další materiály ze speciálních serverů, webů a portálů k tomuto speciálně určených, kde je jasně řečeno (napsáno), že lze tyto materiály volně stáhnout a používat. Bohužel většinou jsou v angličtině, přesto je nutno sledovat stanovené podmínky. Pozor!!! Většinou se smí volně používat, ale nikoliv vydávat za své nebo dokonce prodávat a podobně. Je tedy nutná citace.
- Uzavřít dohodu s autorem (vlastníkem autorských práv). Zde zdůrazňuji, že takovouto dohodu je nutno mít písemně. A to i při bezplatném poskytování práv k užívání. Takže

při poskytnutí práv na básně, texty písní, fotografie ...je třeba s vlastníkem uzavřít dohodu na bezplatné používání. Takováto dohoda by měla obsahovat tyto údaje: Název díla, jméno autora, rozsah práv, délka trvání smlouvy, jmenovitě komu jsou práva vyhrazena a za jakým účelem. Doporučuji se poradit s právníkem. POZOR!!! U literárních děl jako jsou básně, povídky, próza i texty lze použít jen část díla bez souhlasu vlastníka, ale musí se uvést přesný název díla a jméno autora.

- Za použití díla zaplatíte autorovi poplatek. Toto řešení považuji za krajní a ve školách asi nejméně používané. Nicméně i zde je písemná smlouva podmínkou a nedoporučuji používat dílo před podepsáním smlouvy.
- Použít díla, na která se nevztahují autorská práva (lidová tvorba, neznámý autor, politické a úřední dokumenty ... apod. Přesně určuje Autorský zákon). Příklad: Potřebujete v hodině ČJ vysvětlit rým. Není nutno hned hledat autora a podepisovat smlouvy. Využijte lidovou píseň nebo baladu. Pozor! Musí se jednat skutečně o lidovou tvorbu. Fakt, že se jedná o text dechovky neznamená, že to je česká lidová.

Zároveň je třeba ošetřit i vlastní autorská práva. U všech vytvářených materiálů – prezentací a souborů dalších didaktických objektů uvádět: jméno autora včetně kontaktu na něj, název díla, datum vzniku + text: materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá Autorskému zákonu. Je dobré také uvést celý kontakt osoby, na kterou se mohou obrátit. Tuto formulaci lze uvést na konci prezentace nebo u souboru materiálů jako příložený textový soubor.

7.4 Konkrétní zdroje, podmínky použití

7.4.1 Knihovny ACTIVstudio

Knihovny jsou součástí SW ACTIVstudio – bez nutnosti řešit autorský zákon, licence, umožňující další volné šíření, byla zakoupena společně s SW. Na instalačním mediu jsou k dispozici i další jazykové mutace knihoven.

7.4.2 Resources Packs

Jedná se o zdrojové balíčky určené zejména k tematickému rozšíření knihoven, volně ke stažení na <http://www.prometheanplanet.com/server.php?show=nav.1138>. Nutná bezplatná registrace.

7.4.3 Vlastní a vyměněné materiály

Materiály vlastní a materiály vyměněné s kolegy je nutno uvádět vždy se jménem autora a jeho souhlasem s dalším šířením děl. (viz M. Hubatka)

7.4.4 Hypertextové odkazy

- hudba
- videa
- obrázky
- flash

7.4.5 Otevřené galerie

Public Domain nebo Creative Commons – autor díla se rozhodl, že dovolí svoje dílo volně užívat, bez nároku na další ochranu (PD), nebo materiály lze použít za přesně stanovených podmínek (CC).

Příklad použití objektu s licencí Public Domain, včetně citace.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brandenburger_Tor_abends.jpg

Příklad použití objektu s licencí Creative Commons, včetně citace.

---

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:FRAUENKIRCHE_UF.jpg

Autor: Bertohold Werner, licence Creative Commons, BY-SA,

Pozn.: Licence se vzájemně liší dle různě odstupňovaných převedených a vyhrazených práv autora k jeho dílu. Níže jsou licence seřazeny od nejliberálnějších k nejvíce restriktivním:

Označení licence	Práva	Povinnosti	Název licence
BY		 	Uveďte autora

BY-SA						Uveďte autora – Zachovejte licenci
BY-ND						Uveďte autora – Nezasahujte do díla
BY-NC						Uveďte autora – Nevyužívejte komerčně
BY-NC-SA						Uveďte autora – Nevyužívejte komerčně – Zachovejte licenci
BY-NC-ND						Uveďte autora – Nevyužívejte komerčně – Nezasahujte do díla

Všechny CC licence mají společné tyto charakteristiky:

- licence dovolují dílo šířit (i když za různých podmínek)
- licence vyžadují, aby při šíření díla nebo jeho zpracování byly uvedeny údaje o díle (autor, název díla, url, apod..)
- při šíření díla je nutno připojit url odkaz na CC licenci
- licence jsou neodvolatelné (držitel autorských práv má sice právo licenci odvolat, nicméně nemůže zamezit uživatelům nakládat s kopií nebo modifikací díla, která byla získána/vytvořena v době trvání licence)
- licence zanikají v případě porušení licenčních podmínek ze strany nabyvatele

Největší galerie: <http://commons.wikimedia.org> (licence uvedena u každé fotografie, u licencí CC uveden i autor)

Další Open Source Galerie najdete např. na: http://old.rvp.cz/soubor/00830-otevrene_galerie.pdf.

Dále je nezbytné na poslední straně uvést seznam literatury a pramenů.

Všechny uveřejněné odkazy [cit. 08-12-2009] dostupné pod licencí public domain – na http://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page.

Odkaz na straně 5 dostupný pod licencí Creative Commons (autor uveden pod obrázkem).

7.5 Shrnutí problematiky ochrany autorských práv

7.5.1 Postupy povolené v rámci projektu

- používat vlastní zdroje (námi vytvořené fotografie, kresby, videosekvence, mapy...)

- používat zdroje kolegů ze školy nebo projektu, pokud s tím projeví souhlas. Budeme řešit poptávkou a nabídkou. Například Gy Humpolec je schopno digitalizovat pohled na preparáty prostřednictvím mikroskopu a kamery, Gy Žďár nad Sázavou nabízí ...
- používat knihovny ActivStudia a zdrojové balíčky Resources Packs (po registraci)
- hypertextové odkazy (jen odkazy, ne to, co se poté objeví v prohlížeči)
- díla tradiční lidové kultury
- otevřené galerie – PD a CC podle stanovených pravidel
- citace, jestliže budou v souladu s § 31 zákona č. 121/2000 Sb.

7.5.2 Ukázka citace

- označení v textu
  - (52)
- na závěrečné stránce interaktivního materiálu
  - 52 Křemílek, Jiří: Gymnázium, Moje škola nejkrásnější, Jaroměř 2002, s. 84

8 Metodická a didaktická doporučení

8.1 Jazyková a obsahová stránka VM

Tvůrci výukových materiálů by měli respektovat jednotu obsahu a jazykové úrovně (viz SERRJ). Zpracování daného VM se zvoleným obsahem musí splňovat následující požadavky: přesně definovaný cíl, jasné vymezení procvičovaného jazykového jevu (gramatického, lexikálního, stylistického, fonetického, syntaktického aj.), zachování zvolené úrovně v rámci SERRJ, přehledné a srozumitelné zadání požadovaných úkolů, přesně formulované očekávané výstupy daného VM.

Při tvorbě VM doporučujeme postupovat podle následujících kroků:

- úvod do tématu (př. evokace problému, výskytu jazykového jevu v textu, vhodný obrázek, návaznost na další tematické oblasti, vhodný zvukový prvek a jiné)
- prezentace daného jevu, problému, tématu (s využitím interaktivních prvků, v omezené míře frontální výklad; nejedná se o stěžejní část VM, její základní funkcí je pouze poskytnout nezbytný informační základ pro vlastní produkční činnost žáka)

- procvičování daného jevu, aplikace problému, rozšíření tématu na další oblasti a konkrétní případy (tuto část můžeme považovat za stěžejní část VM, která aktivizuje činnost žáka, vede ho k samostatné práci a poskytuje mu okamžitou zpětnou vazbu)
- závěrečné shrnutí (stručná a přehledná sumarizace procvičovaného jevu, rekapitulace pravidel užití daného jazykového jevu nebo základních údajů a informací VM)
- zadání studentské práce (ve formě např. testu, písemného projevu, ústního projevu, dialogu, kvízu, vytvoření vlastní prezentace k danému tématu, grafického výstupu aj.)
- fakultativní část: ke každému VM může být připojen pracovní list pro žáka sloužící k upevnění a demonstraci učiva
- kontrola jazykové správnosti všech částí VM (nezbytná podmínka ke schválení předváděcího sešitu)

Výše zmíněné části VM musí splňovat požadavky na zapojení interaktivních prvků. Ke schválení vámi vytvořeného předváděcího sešitu je zapotřebí, aby nejméně polovina stránek VM obsahovala prokazatelné interaktivní prvky. Zároveň je ovšem třeba zvážit, zda je jejich využití účelné vzhledem k didaktickému cíli a zda nejsou využívány v nadbytečném množství, což by mělo za následek sníženou srozumitelnost a přehlednost daného VM. Příliš komplikované zpracování předváděcího sešitu by mohlo žáky svou náročností demotivovat a vyučovací hodina by postrádala plynulost a žádoucí spád.

Jednotlivé stránky předváděcího sešitu by měly být opatřeny metodickou poznámkou sloužící k okamžité orientaci na stránce VM a pochopení úkolu pro žáky. Tyto budou zpracovány stručně a jednoznačně (např. pouze formou heslovitého vyjádření).

8.2 Formální a technická stránka VM

Předváděcí sešit musí vyhovovat těmto formálním a technickým požadavkům:

- zachování jednotné podoby titulní strany sešitu
- rozsah VM v rozmezí 6 – 10 stran (do tohoto počtu nepočítáme úvodní stranu a soupis citací, pramenů a literatury)
- všechny využitě prvky VM musejí být v souladu s autorským zákonem
- technické parametry VM: vhodný kontrast, čitelnost textu, funkčnost hypertextových odkazů, přijatelná kvalita vložených objektů, logické uspořádání objektů
- připojení soupisu citací, pramenů a literatury

Členové předmětové komise budou VM hodnotit dle kritérií shrnutých v této kapitole. Doporučujeme tedy jejich respektování.

9 Kritéria hodnocení VM

Výukový materiál musí být učební pomůcka, která po obsahové a didaktické stránce zabezpečí vedení minimálně 20-minutového úseku vyučovací hodiny.

Výukové materiály, které autoři tvoří, musí obsahovat všechny předepsané formální náležitosti, jinak budou autorovi vráceny k přepracování. Výukové materiály jsou hodnoceny podle následujících kritérií:

9.1 Formální stránka

- Titulní strana sešitu
- Soupis citací, prameny a literatura
- Metodické poznámky
- Rozsah výukového materiálu

9.2 Technická stránka

- Kontrast (barvy, viditelnost)
- Čitelnost textu a velikost písma
- Kvalita vložených objektů
- Technická náročnost a ovladatelnost
- Uspořádání objektů v prezentaci
- Deklarovaná funkčnost, splnění cíle
- Hypertextové odkazy
- Funkčnost hypertextových odkaz

9.3 Zapojení interaktivních prvků

- Minimálně polovina stránek
- Využití funkcí tabule vyhovuje/nevyhovuje

9.4 Didaktická, obsahová a jazyková stránka dle SERRJ

- Úroveň podle SERRJ vyhovuje/nevyhovuje
- Jazyková správnost

9.5 Dodržení autorského zákona

- Autorský zákon dodržen/nedodržen

10 Použitá literatura a materiály

Holcová, I. a kol.: Ochrana autorských práv

Hubatka, M.: Stručný výklad Autorského zákona z pohledu škol a školských zařízení.

Novák, A.: Problematika autorských práv. Praha, 2009.

Novák, B.: Projekty. Olomouc, 2009.

<http://aplikace.msmt.cz/PDF/MRZVManualautorskepravozverejneno.pdf>

<http://commons.wikimedia.org>

<http://www.fraus.cz>

<http://www.jazykyinteraktivne.cz>

<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>)

<http://www.prometheanplanet.com/server.php?show=nav.1138>

<http://www.moderniporadce.cz/strucny-vyklad-autorskeho-zakona-z-pohledu-skol-a-skolskych-zarizeni.a6.html>